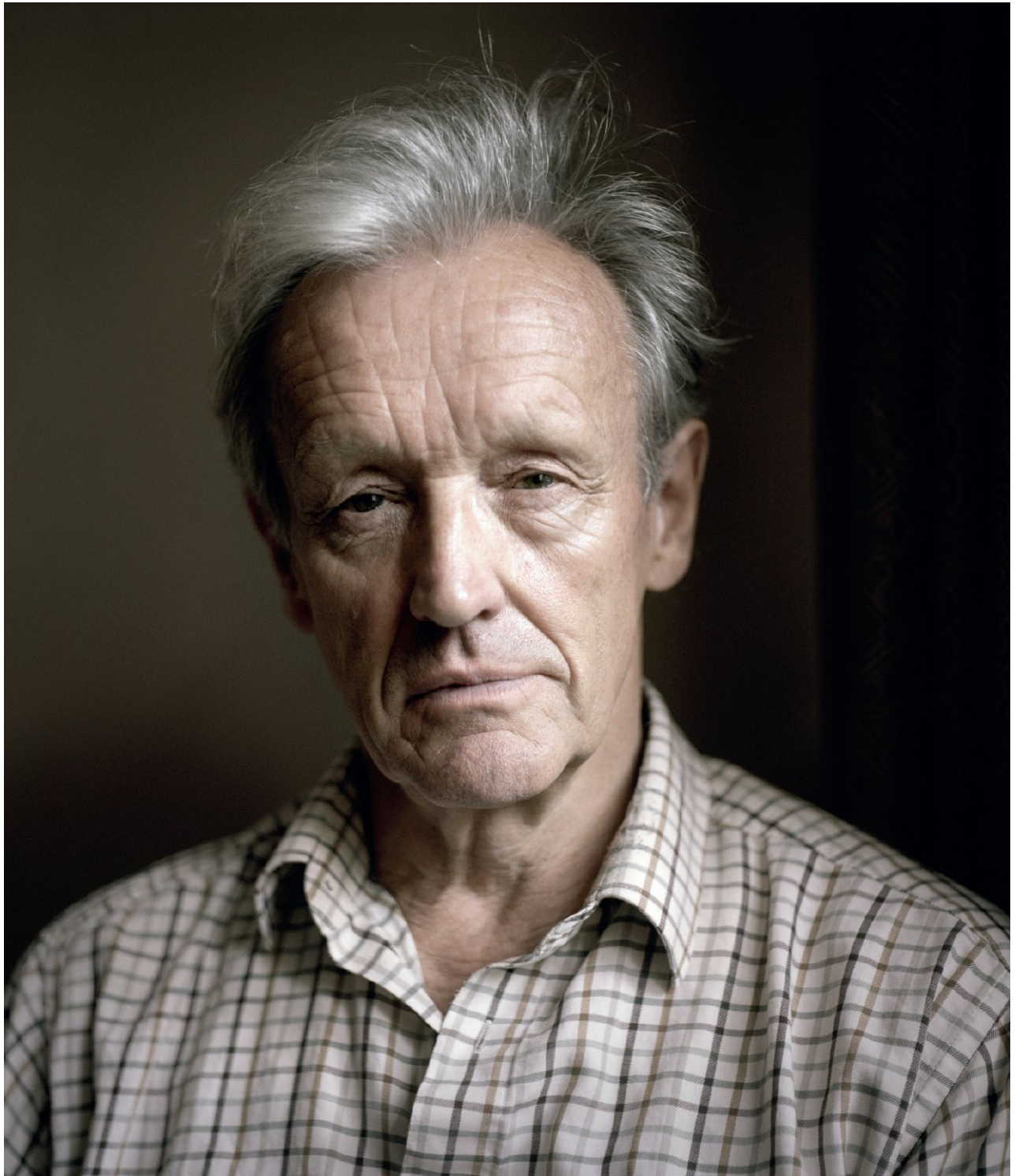

‘Tibet is geen heilig land’

De Britse reisschrijver Colin Thubron (72) leek uitgereisd, maar de dood van zijn moeder stuurde hem op bedevaart naar de heiligste berg van Azië. Door **Hans Bouman**

Colin Thubron: ‘Ik heb de Tibetanen willen ontmythologiseren.’

Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

‘**T**oen ik mijn voorlaatste reis maakte, voor mijn boek *Schaduw van de Zijderoute*, had ik een satelliet-telefoon bij me om contact te houden met mijn moeder. Ik vond dat je een vrouw van 96 niet het contact met haar enige familielid kon onthouden. Ik reisde door een vrij gevaarlijke streek in Afghanistan, maar zei tijdens onze telefoongesprekken dat ik in een Centraal-Aziatische republiek was, zodat ze zich geen zorgen zou maken.

‘Op haar beurt stelde zij mij gerust door te vertellen dat ze haar dagen vulde met lezen en tuinieren. Toen ik thuis kwam, bleek dat ze een ballonvaart had gemaakt en bij de landing haar borstbeen had verstuikt. Enfin, we hadden elkaar dus weinig te verwijten.’

Het is geen toeval dat het gesprek met Colin Thubron (72), in Engeland respectvol ‘the last of the gentlemen travelers’ genoemd, op zijn moeder komt. Twee jaar geleden overleed Evelyn Thubron (geboren Dryden en een nazaat van poët laureate John Dryden) op 98-jarige leeftijd. Omdat zijn vader – generaal in het Britse leger – en zuster al eerder waren overleden, werd de kinderloze Thubron hiermee de enige van zijn familie die nog in leven was.

‘Natuurlijk is het voor iemand van mijn leeftijd allerm minst uitzonderlijk geen ouders of andere familie meer te hebben, maar na de dood van mijn moeder merkte ik dat ik de behoefte had op de een of andere manier stil te staan bij het feit dat mijn verleden nu definitief achter mij lag. Een bedevaart in de christelijke traditie sprak me niet aan. Ik heb het christendom achter mij gelaten en ben agnosticus.’

Toen herinnerde Thubron zich de verhalen over de berg Kailash in Tibet. Voor boeddhisten, hindoes, jains en aanhangers van het traditionele Tibetaanse bon-geloof – bij elkaar een vijfde van de wereldbevolking – is dat de heiligste berg ter wereld. Al eeuwenlang maken pelgrims er de zogeheten *kora*, waarbij ze in een wijde cirkel over hoge bergpassen om de 6.718 meter hoge Kailash heen lopen. ‘Het meditatieve karakter van de *kora* sloot mooi aan bij de behoefte aan stilte en bezinning die ik na de dood van mijn moeder had. Ik wilde een tijdje in een lagere versnelling leven, dingen achter me laten. Mis-

schien zelfs wel – maar nu word ik melodramatisch – mijzelf voorbereiden op mijn eigen dood.’

Over de reis naar en rond de berg Kailash (‘kristal’ in het Hindi) gaat Thubrons nieuwe boek *Naar een berg in Tibet (To a Mountain in Tibet)*. Het is een buitenbeentje in zijn oeuvre. Thubron staat bekend als een van de beste reisschrijvers van onze tijd, maar niet om het persoonlijke karakter van zijn proza. *Naar een berg in Tibet* is echter doortrokken met persoonlijke herinneringen en observaties. Het is een boek waarin de auteur afdwaalt in zijn eigen ziel. ‘Verlichting’ heeft hij op zijn reis niet gevonden. Niet gezocht ook. ‘Ik wilde een fase in mijn leven markeren. Dat is gebeurd.’

De oorsprong van Thubrons loopbaan als reisschrijver is romantisch van

aard. ‘Mijn eerste boeken gingen over het Midden-Oosten, over oude culturen, over de islamitische wereld en zijn historie die mij mateloos fascineerde en waarvan ik waarschijnlijk een geïdealiseerd en in elk geval een geromantiseerd beeld had.’

‘In 1978 kreeg ik een motorongeluk waarbij ik mijn rug brak. In het ziekenhuis lag ik na te denken over mijn toekomst. Ik besloot dat ik voortaan grote reizen wilde maken naar landen waarvan wij in het Westen een vijandbeeld hadden. Zoals mijn ouders waren opgegroeid in angst voor Duitsland, was mij altijd voorgehouden dat ik bang moest zijn voor de Sovjet-Unie en China.’ In de decennia die volgen reisde Thubron uitvoerig door dit deel van de wereld, wat resulteerde in vijf indrukwekkende reisboeken, die niet alleen getuigen

van een bijna Victoriaanse onverschrokkenheid, maar ook van grote intellectuele nieuwsgierigheid.

Na zijn laatste grote project, *Schaduw van de Zijderoute*, dat hem van het hart van China naar de ‘Oude Wereld’ van Antiochië voerde, en waarin alles wat hem door de jaren heen had beziggehouden samenkwam, belandde Thubron op een tweede crisispunt. ‘Ik wist niet meer hoe ik verder moest en had eigenlijk gedaan wat ik wilde doen. Toen overleed mijn moeder en dat confronteerde me met een behoefte die ik nooit eerder had gevoeld.’

‘Goede daad: een lijk offeren aan de gieren’

p1

Het verslag van de kora zou hetzelfde karakter hebben als de rest van zijn oeuvre, zo luidde het plan. Maar het bloed kroop waar het niet gaan kon. ‘Terwijl ik onderweg aantekeningen maakte, merkte ik dat zich allerlei persoonlijke observaties aandienden. Bijvoorbeeld dat ik mijn ademnood op 5.000 meter hoogte associeerde met de benauwdheid van mijn moeder op haar sterfbed.

‘Confronterend was ook een opmerking in een reisgids, waarin de auteur de aanblik van de Kailash vergelijkt met de noordwand van de Eiger, gezien vanuit Grindelwald. Bij Grindelwald is mijn oudere zuster Carol gestorven, toen ze op 21-jarige leeftijd werd getroffen door een lawine, tijdens een wintersportvakantie van ons gezin in Zwitserland. Ik verwachtte dat geen van deze persoonlijke observaties in het boek terecht zou komen. Maar ze waren kennelijk onvermijdelijk en achteraf ge-

Colin Thubron in Tibet.

zien vind ik dat ze het relaas verrijken.’ Aanleiding tot reflectie over leven en dood gaf Thubrons reis genoeg. Bijvoorbeeld toen hij op een bergplateau menselijke beenderen aantrof, met het vlees er nog aan: de resten van een onzorgvuldige begrafenisplechtigheid. ‘In

Tibet worden alleen de lijken van de hoogste lama’s verbrand. Alle anderen krijgen een zogeheten luchtbegrafenis, waarbij het lichaam door een lijksnijder aan stukken wordt gesneden en gehakt. Wat resteert wordt vermengd met jakboter of tsampa, geroosterde gerst,

waarna er balletjes van worden gedraaid. Deze worden aangeboden aan de gieren, die in Tibet heilig zijn. Het beschikbaar stellen van een lijk aan deze vogels geldt als een goede daad, die de karma van de dode lichter maakt. Het achterlaten van oneetbare lichaamsdelen nodigt demonen uit. Zij stelen de geest van de overledene en doen zijn lichaam herleven als een *rolang*, een levend lijk.’

Af en toe valt er ook te lachen in dit contemplatieve boek over herinnering en dood. Zo belandt Thubron in een heftige ruzie tussen monniken, die blijkt te zijn veroorzaakt door een arbitrale beslissing tijdens de Champions League-finale tussen Barcelona en Manchester United in 2009. Thubron: ‘Het was een scène die ons beeld van boeddhistische monniken en de Tibetaanse cultuur wat nuanceert. Anders dan in het Westen bevinden monniken in Tibet zich niet in de periferie van de samenleving, maar aan de top.

‘Ik heb Tibet in mijn boek tot op zekere hoogte willen ontmythologiseren. Door de eeuwen heen, en zeker sinds

de vlucht van de Dalai Lama naar India in 1959, is het door velen gezien als een geheimzinnig, heilig land dat mystieke inzichten herbergt die elders in de wereld verloren zijn gegaan. Maar Tibet heeft een oorlogszuchtige geschiedenis en ook meer recentelijk hebben zich in de kloosters taferelen van geweld en onderdrukking afgespeeld. Westerse vrouwen klagen soms dat monniken hen onzedelijk betasten.’

Een glimlach. ‘Al zullen critici waarschijnlijk tegenwerpen dat ik dit zeg omdat ik op mijn reis niet de verlichting heb gevonden die ik zocht.’

Hans Bouman

Colin Thubron: Naar een berg in Tibet.

Uit het Engels vertaald door Suzan de Wilde.

Atlas; 239 pagina’s; € 19,90.

ISBN 978 90 450 1871 3.

Colin Thubron: To a Mountain in Tibet.

Chatto & Windus, import Van Ditmar; 227 pagina’s; € 13,95.

ISBN 978 0 7011 8380 6.